

Det behövs en grundlig översyn av det svenska finansiella regelverket. Det är hög tid att ta ett samlat grepp kring allt från avveckling och rekonstruktion av krisdrabbade finansiella företag till ansvar, rollfördelning och verktyg när det gäller att upprätthålla den finansiella stabiliteten i Sverige. En eller flera utredningar bör skyndsamt påbörjas för att se över det finansiella regelverket.

Nya finansiella regler och verktyg brådskar

Johan Gernandt, ordförande i riksbanksfullmäktige, Leif Pagrotsky, vice ordförande i riksbanksfullmäktige och Stefan Ingves, riksbankschef

Det behövs en grundlig översyn av det svenska finansiella regelverket. Det är hög tid att ta ett samlat grepp kring allt från avveckling och rekonstruktion av krisdrabbade finansiella företag till ansvar, rollfördelning och verktyg när det gäller att upprätthålla den finansiella stabiliteten i Sverige. En eller flera utredningar bör skyndsamt påbörjas för att se över det finansiella regelverket.

Regleringen av banker är otillräcklig och statens möjligheter att hantera banker med problem behöver stärkas. På internationell nivå har äntligen flera viktiga förändringsprocesser påbörjats. Men även det svenska regelverket måste förnyas. Vi menar att riksbankslagen behöver ses över och skrivas om, att en tydligare rollfördelning mellan myndigheterna är nödvändig och att ett nytt och bättre regelverk för banker i kris behöver upprättas.

Det finansiella systemet är helt centralt i samhällsekonomin och bankerna är navet i det finansiella systemet. Det räcker med att fundera på hur beroende ens egen privat ekonomi är av att det finns banker som kan låna ut pengar och som kan genomföra alla de betalningar som dagligen utförs.

Vi, Riksbanken med dess två beslutsorgan riksbanksfullmäktige och direktion, är överens om att erfarenheterna av de två senaste årens krishantering tydligt visat att det behövs ett regelverk som gör det möjligt för staten att bättre kunna förebygga och hantera kriser i framtiden. Det behövs också för att kostnaderna av en kris ska bli så små som möjligt, både för bankernas kunder och för samhället i stort. Riksbanken tar därför det ovanliga steget att uppmana riksdagen att be regeringen att skyndsamt tillsätta en eller flera utredningar för att se över det finansiella regelverket.

Riksbanken förknippas vanligtvis med målet att upprätthålla ett fast penningvärde, det vill säga att se till att inflationen är låg och stabil. Men vi har också en uppgift att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Riksbankslagen är dessvärre otydlig med vad detta innebär. Vi menar att Riksbanken har ett ansvar för stabiliteten i hela det finansiella systemet. För att Riksbanken ska bli bättre på att säkerställa den finansiella stabiliteten menar vi att riksbankslagen behöver uppdateras så att det tydligt framgår att vi har ett ansvar för den finansiella stabiliteten.

Rollfördelning

Det är även viktigt att rollfördelningen mellan myndigheter blir tydligare. I dag delas ansvaret för reglering, tillsyn och övervakning av flera olika myndigheter. För att samspillet mellan dem ska fungera så bra som möjligt är det viktigt att klargöra vem som gör vad och när. Vi anser att detta är oklart. Exempelvis bör ansvarsfördelningen och samordningen mellan Riksbanken och Finansinspektionen ses över. Den finansiella krisen har visat att tillsynen inte har tagit tillräcklig hänsyn till risker som kan få återverkningar på hela det finansiella systemet och samhällsekonomin i stort. Ett exempel är att flera svenska banker lånade ut stora summor i de baltiska länderna. Denna kraftiga utlåning bidrog till snabb ekonomisk utveckling i dessa länder och småningom till stora kreditförluster. Trots att det fanns en risk att problemen skulle sprida sig till Sverige så var det inte tydligt vem som ytterst ansvarade för att motverka utvecklingen. Finans-

inspektionen har visserligen verktyg som skulle kunna användas för att påverka bankernas beteende, men har inte till uppgift att motverka en makroekonomisk utveckling som innebär risker för den finansiella stabiliteten. Riksbanken å andra sidan har ett ansvar för stabiliteten i det finansiella systemet i Sverige men saknar effektiva verktyg för att fullgöra den uppgiften. Oklarheter och brister i tillsynen riskerar att påverka såväl enskilda hushåll som företag. Det finns ett par möjliga vägar att komma till rätta med det här problemet. Antingen ger man Riksbanken bättre verktyg eller så stärker man samordningen mellan Finansinspektionen och Riksbanken. Ett annat alternativ som diskuteras inom ramen för den nya europeiska tillsynsstrukturen är att ge centralbanken möjligheten att påtala systemrisker för banktillsynsmyndigheten, som då kan välja att agera eller förklara varför man inte gör det. Det bör övervägas om en liknande modell, utformad med hänsyn till svenska förhållanden, kan vara lämplig i Sverige.

Riksbanken ska vara finansiellt oberoende. Valutareserven måste därför vara tillräckligt stor för att möta Riksbankens i lag fastställda åtaganden. Upplåning för att tillgodose Riksbankens behov av valutareserv sker enligt huvudregeln i Riksgäldens namn. Frågan om ansvarsfördelningen mellan Riksbanken och Riksgälden har tidigare diskuterats i en rad olika sammanhang och har ånyo väckts i samband med genomförandet av den utökning av valutareserven som Riksbanken beslutade våren 2009. Omfattningen och räckvidden av Riksbankens upplåningsrätt, samt av Riksgäldens skyldighet att biträda Riksbanken med sådan upplåning bör analyseras, allt med beaktande av EUF-fördragets olika föreskrifter.

Regelverk för banker i kris

Slutligen menar Riksbanken att ett helt nytt regelverk för hur staten ska kunna hantera banker i kris behöver byggas upp. I dag ska banker liksom andra företag som inte kan betala sina skulder försättas i konkurs. Det är vanligtvis en utdragen process där man som bankkund kan behöva vänta i årtal på att få tillbaka sina pengar. Vi har visserligen en insättningsgaranti i Sverige som ska se till att insättare får tillbaka sina pengar upp till 500 000 kronor om en bank går i konkurs. Men det är inte tillräckligt. Om man inte har något annat att ta till än den vanliga konkurslagstiftningen så ökar risken att staten tvingas rädda banken med skattemedel. Det är inte ett önskvärt alternativ eftersom det innebär att svenska skattebetalare får betala notan för en bank som har tagit för stora risker.

Sammanfattningsvis hoppas Riksbanken att vi kan få till en eller flera snabba utredningar som kan bidra till att vi får lämpliga regelförändringar på plats. Det behövs för att vi så snart som möjligt ska få ett bättre regelverk som kan bidra till att förebygga kriser i framtiden och för att se till att kostnaderna av en kris blir så små som möjligt.